

ZENE

Antony Braxton Győrben

A mai jazz egyik legnagyobb alakja jött el aznap estére. Viszonylag rövid szólódarabokat játszott vagy nyolcat-tízet. Mind karakterdarab volt, minc monotematikus: kiindulunk egy zenei – dallam vagy ritmikai, netán gesztusbeli – motívumból először exponáljuk, utána pedig következhet az improvizáció, amely elszárnyalva is kötődik, majd visszatér a kezdetekhez. Braxton nemegyszer a ki mondhatatlanig vitte, vezette a zenei történés fonálát. Ez volt az eljátszott csend. Az improvizáció egy ízben Arthur Taylor önanalízisnek nevezte Telitalálat. Ahhoz azonban, hogy valaki könnyedén eljusson önmaga mind mélyebb rétegeibe, először össze kell nőnie hangszerével, de annyira mintha a hangszer is a muzsikuszerve volna. Ilyen értelemben a szaxofon a legemberibb hangszer. Szaxofonnal lehet leginkább beszélni, és szavakon túlnőve zenében elmondani azt, ami verbálisan elmondhatatlan.

Hogy mit játszott Antony Braxton Győrben, az persze nem lehet leírni. A fáradt-kábult emlékezet sem pontosan rögzít. Az est lemezfelvételt kívánt volna. Mert a jazz világában talán ez volt Magyarországon az évtized koncertje. Miért mondjuk ezt? Braxtonban megtestesül a legnemesebb néger zenei

jazz-hagyomány. Ő maga szintézis. Benne muzsikál Ornette és Coltrane, Shepp és Ayler. De ez már azt is jelenti, hogy több ennél: a négerség, az amerikai progresszió ösztöne, öntudata és legnemesebb zenei kivetülése. S a dolog itt válik igazán érdekessé. Mert Braxton most emberére talált. Szabados Györgyről például túlzás nélkül elmondhatjuk majdnem ugyanezeket a szuperlatívuszokat, egyetlen nagy és döntő különbséggel. Szabados – magyar. Nem afrikai poliritmiát, hanem uráli rubatót; nem a gettóban viruló, buddhista fennkölt-ségű bölcsességeket, hanem kelet-európai komplexusokat; nem a lokálokban lilán felszíneskedő életundor csömörét, hanem a tömegdalon edzett előző generáció papírkukacoskodásának utálatát hordozza magában. Nem Cage és Kennedy, hanem Károlyi Mihály és Ady; nem Afrika-élmény, elmélyülés és megvilágosodás, hanem Erdély-élmény, széchenyizmus és újprogresszió. Nem Picasso – Csontváry. Nem Braxton – Szabados.

A hazai jazz-történet nagy pillanata zajlott le a színpadon. Braxton mellé lépett Szabados – és elkezdtek játszani. Először kissé tartottam attól, nem fog a dolog könnyen menni. „Ez a Braxton olyan mint a vaj” – mondta később Szabados. S nagyon találóan fogalmazott. Mert Braxton mintha tojásokon lépkedett volna, olyan puhán találta el mindig a legjobb pillanatot, a sikeres hangvételt, azután felerősítette a többieket, a trió másik két tagját. Szabados teljes biztonsággal uralta hangszerét s a zene folyamatait. Előtte koncentrációs gyakorlatokat végzett. Mégis: mindebből mi a legfontosabb tanulság? A világzene-jelenség, az újonoság. Az, hogy szavak nélkül értjük egymást. S elméink univerzuma közös.